

Sprečiti siromaštvo budućih penzionera | EurActiv Srbija

Prosečni životni vek u Evropskoj uniji sve je duži, a stanovništvo sve starije. Već naredne godine radno stanovništvo u EU počće da se smanjuje, a predviđa se da će do 2060. godine na jednu osobu stariju od 65 godina dolaziti samo dve radno sposobne (između 15 i 64 godine), duplo manje nego danas. U takvim okolnostima, uz dodatni pritisak ekonomske i finansijske krize, postoji opasnost da penzije ne budu dovoljno visoke i da se milioni ljudi nađu u siromaštvu u poznim godinama. Evropska komisija smatra da još nije kasno da se to spreči i 16. februara je objavila preporuke koje bi trebalo da poboljšaju održivost sistema. Veća ograničenja za prevremeni odlazak u penziju, usklađivanje granice za penzionisanje sa produženjem životnog veka i uspostavljanje pouzdanih privatnih dodatnih penzionih osiguranja samo su neki od predloga Bele knjige.

Radno stanovništvo u EU izdržava sve veći broj penzionera. Životni vek se do 2060. godine može produžiti za sedam godina u proseku, a pre toga će generacija "bejbi bumera" (baby boom) otići u penziju i povećati broj korisnika penzijskih fondova. Broj osoba starijih od 60 godina godišnje se povećava za dva miliona, dva puta više nego pre deceniju ili dve.

Za održivost penzionih sistema značajan pokazatelj je i stopa ekonomske zavisnosti, odnosno odnos broja penzionera i nezaposlenih prema zaposlenima. Ukoliko se ostvari cilj strategije Evropa 2020 od zaposlenosti od 75% u kategoriji stanovništva između 20 i 64 godine, a dodatni napredak se ostvari do 2050. godine, stopa zavisnosti će se povećati sa sadašnjih 65% na 79%. Ukoliko se ne ostvari taj ambiciozan plan situacija će biti još nepovoljnija.

U izveštaju Komisije ističe se da je ulog veliki. Naime, stari čine četvrtinu evropskog stanovništva, odnosno oko 120 miliona, sve ih je više, a osnovni izvor primanja im je penzija. Njihov prihod u proseku je 94% prosečnih mesečnih primanja. Ipak, i sada je oko 22% žena starijih od 65 godina izloženo riziku od siromaštva. Očekuje se da će prihod evropskih penzionera i dalje opadati u odnosu na njihova primanja tokom

radnog veka.

Poremećaj penzionog sistema gurnuo bi veliki broj starih osoba u siromaštvo.

"I dalje je moguće da obezbedimo odgovarajuće penzije za budućnost ukoliko se držimo obećanja da ćemo sprovesti reforme", rekao je u Briselu evropski komesar za zapošljavanje, socijalna pitanja i inkluziju Laslo Andor. Istkao je da bejbi bum generacija odlazi u penziju i da manje mladih ulazi na tržište rada, ali da je i dalje moguće odgovoriti na te izazove.

Andor je dodao da je podizanje praga za odlazak u penziju značajno, pogotovo uzimajući u obzir da je istraživanje Evropske komisije Eurobarometar pokazalo da bi Evropljani, ukoliko bi imali prave uslove, želeli da ostanu na tržištu rada i nakon odlaska u penziju.

Prag za odlazak u penziju, kao i udeo penzija u bruto domaćem proizvodu, nije ujednačen u EU. Na Malti je granica za odlazak u penziju 61 godina za muškarce i 60 za žene, što je slično kao u Češkoj (62/60) i Letoniji (62/62), dok je u nekoliko zemalja granica 65 za oba pola (Španija, Luksemburg, Holandija, Portugalija, Nemačka, Danaska. Kipar i Belgija). Mnoge zemlje već imaju planirana povećanja za period do 2020, pa i nakon toga, sa povećanjem na 67 i više.

Godišnja izdvajanja na penzije kreću se od 6% bruto domaćeg proizvoda u Irskoj do 15% u Italiji. Pad zaposlenosti otežava isplatu penzija iz fondova koji se finansiraju prihodima od trenutno zaposlenih. Međutim, ni fondovi nisu

Na kraju oktobra 2011. u Srbiji je bilo 1,57 miliona penzionera što je tek nešto manje od 1,76 miliona formalno zaposlenih čiji poslodavci uplaćuju doprinose. Prosečna penzija iznosi oko 200 evra. Prema proceni Republičkog zavoda za statistiku, u 2010. je bilo 7,3 miliona stanovnika, od čega skoro 17% starijih od 65 godina i 57% između 20 i 60 godina. Na jednu osobu stariju od 65 dolaze tri između 20 i 60. Nezaposlenost je viša od 20%, natalitet nizak. Prema proceni Međunarodnog monetarnog fonda izdvajanja za penzije su 2010. bila oko 14% bruto domaćeg proizvoda.

Izmenama zakona tokom prethodnih godina starosna granica za penzionisanje muškaraca povećana je na 65, a za žene na 60 godina. Tokom stand-by aranžmana sa MMF-om Srbija je 2010. pooštrila uslove za penzionisanje, što je podrazumevalo povećanje minimalnog radnog staža koji je preduslov odlaska u penziju, kao i minimuma godina života, a takođe je sužena grupa poslova koji omogućavaju beneficirani radni staž.

MMF je insistirao da se izjednači starosna granica za muškarce i žene, a bilo je i zahteva da se granica poveća na 67 godina. Međutim, predlog je odbačen

savršeno rešenje, budući da u krizi opada vrednost imovine, pa i povraćaj novca.

Rad i nakon praga za penzionisanje

Evropska komisija predlaže da se radni vek produži. Komisija nema nadležnosti za utvrđivanje praga za odlazak u penziju. Njen predlog zato se odnosi na ograničavanje prevremenog odlaska u penziju, izjednačavanje praga za muškarce i žene i konsultacije sa socijalnim partnerima o reviziji praga za odlazak u penziju.

zbog ogromnog pritiska sindikata i Partije ujedinjenih penzionera Srbije. Argument protiv je i da su žene u Srbiji podnele veći teret tranzicije i da im je kvalitet života značajno lošiji u odnosu na muškarce. Stručnjaci za penzijski sistem upozoravaju da prilikom pooštavanja uslova za penzionisanje treba imati na umu da u poredjenju građanima EU, Srbi kratko žive. Očekivana dužina života za muškarce u Srbiji je 71,4 godine, a za žene 76,6 godina. Kada se Srbija uporedi sa zemljama koje su se kasnije pridružile EU, očekivano trajanje života za muškarce otprilike je na istom nivou kao kod njih, ali žene u Srbiji žive u proseku dve godine kraće. Sem žena u Makedoniji, žene u Srbiji najkraće žive u poredjenju sa EU-27, Hrvatskom i Crnom Gorom, navodi Stanić.

Komisija se poziva na istraživanje Eurobarometar prema kojem je 61% ispitanika podržalo zamisao da se omogući rad i nakon praga za penzionisanje. Među predloženim merama su ukidanje granice za obavezan odlazak u penziju, pristup učenju tokom celog života, prilagođavanje radnih mesta za starije osobe i razvoj mogućnostiz a produženi radni vek. Među predlozima su i podsticaj za zapošljavanje starijih radnika i uklanjanje preprek za stvaranje radnih mesta za kraj karijere.

Stav Komisije je da se prag za odlazak u penziju muškaraca i žena mora izjednačiti. To je za sada učinilo 14 zemalja, a do 2020. ta mera je planirana za još pet zemalja.

Kako Komisija navodi, pored toga što će biti više radnika koji duže rade, to izjednačavanje će poboljšati finansijsku situaciju žena, odnosno smanjiti razlike između polova u tom pogledu.

Ističe se posebno da takve mere neće povećati problem nezaposlenosti među

mladima. On se javlja zbog loše ekonomske situacije, propusta na tržištu rada i neprilagođenosti obrazovnog sistema tržištu rada, navodi se u objašnjenju Komisije. Statistika pokazuje da je zaposlenost starijih veća u zemljama u kojima je i stopa zaposlenih mladih visoka.

Potrebni dodatni izvori finansiranja

Komisija preporučuje i podsticanje dodatne privatne štednje za penziju.

Zemljama članicama se preporučuje da pronađu način da poboljšaju isplativost i sigurnost dodatnim šemama penzijskog osiguranja, kao i jednak pristup tim fondovima za sve.

Posebnu ulogu treba da odigraju poreski podsticaji i kolektivno pregovaranje.

U tom smislu, potrebno je povećati informisanost potrošača, a neophodno je i osigurati da se svi izvori penzija mogu koristiti u bilo kojoj zemlji članici EU.

Evropska komisija nema nadležnost u odlučivanju o penzijskom sistemu EU. Ona, međutim, može da usmeri fondove za ostvarivanje određenih ciljeva u oblasti penzija, na primer za stvaranje uslova za rad starijih radnika, kao i da utiče na bolje usklađivanje politika u okviru EU.

Kada je reč o propisima, Komisija može da ima uticaj u svemu što se tiče funkcionisanja unutrašnjeg tržišta, na primer slobode korišćenja penzija u bilo kojoj zemlji EU, kao i po pitanjima diskriminacije i zaštite prava radnika, zdravlja i bezbednosti.

Izvor: EurActiv.rs

Foto: Evropska komisija